

YENİLENDİK

9. SINIF

Coğrafya

Özetli - Lezzetli

SORU
BANKASI

9. SINIF COĞRAFYA

EDİTÖR

Turgut MEŞE

YAZAR

Komisyon

Bütün hakları Editör Yayınevine aittir.

Yayıncının izni olmaksızın kitabın tümünün veya bir kısmının elektronik, mekânîk yollarla ya da fotokopi yoluyla basımı, çoğaltılması ve dağıtımını yapılamaz.

ISBN

978-605-280-332-5

SERTİFİKA NO

40613

KAPAK TASARIMI

Editör Yayınevi Dizgi Ekibi

SAYFA TASARIMI

Editör Yayınevi Tasarım Ekibi

BASKI VE CİLT

ANKARA

İLETİŞİM

İvedik Organize Sanayi Matbaacılar Sitesi

1518 Sok. Mat-Sit İş Merkezi No:2/20

Yenimahalle / ANKARA

Tel: 0 312 384 20 33 - 0 505 925 57 81

Fax: 0312 342 23 58

www.editoryayinevi.com

Kitap hakkında görüş ve önerileriniz için

WhatsApp hattımız: 0 542 262 03 37

ÖNSÖZ

Geleceğin Parlayan Yıldızları,

Bu kitap Milli Eğitim Bakanlığının belirlediği ders müfredatına uygun olarak hazırlanmıştır. Kitap, derslerde daha başarılı ve aktif olmanızı sağlayan birçok özelliğe sahiptir. Bu kitapla birlikte bilginizi artırmanın yanı sıra mukayese, muhakeme ve yorum yeteneği kazanacaksınız.

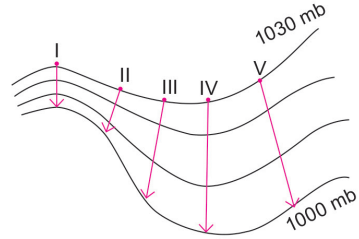
Eğlenceli ve görsel içeriğiyle sizlere neşeli bir çalışma imkânı sunan bu kitap, geleceğe yönelik hayallerinizin ve ideallerinizin ilk basamağı olacaktır.

Editör Yayınevi
www.editoryayinevi.com

KULLANIM ŞEMASI

Pembe numaralı sorular beceri temelli yeni nesil sorulardır.

- 12 Rüzgârların hızı üzerinde birçok faktör etkili olmakla beraber bunlardan biri de basınç merkezleri arasındaki mesafedir. Basınç merkezleri arasındaki mesafe arttıkça rüzgârların hızı azalır.

Buna göre yukarıda numaralanmış rüzgârlardan hangisinin daha hızlı olduğu söylenebilir?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

Gri numaralı sorular kazanım sorularıdır.

- 3 A-B kentleri arasında 28 km olan gerçek uzaklık 1/700.000 ölçekli bir haritada kaç cm ile gösterilir?

- A) 1 B) 2 C) 3 D) 4 E) 5

İÇİNDEKİLER

1. ÜNİTE: DOĞAL SİSTEMLER

İNSAN VE DOĞA	5
COĞRAFYA VE BÖLÜMLERİ	10
DÜNYA' NIN ŞEKLİ VE SONUÇLARI.....	15
DÜNYA' NIN HAREKETLERİ VE SONUÇLARI	18
COĞRAFİ KONUM	31
TÜRKİYE'NİN KONUMU.....	42
HARİTALAR.....	45
BİLGİLERİN HARİTAYA AKTARILMASI.....	55
YER ŞEKİLLERİNİN HARİTAYA AKTARILMASI.....	57
ATMOSFER VE HAVA OLAYLARI	66
HAVA DURUMU VE İKLİM	69
İKLİM ELEMANLARI.....	74
YERYÜZÜNDEKİ İKLİM TİPLERİ VE BİTKİ ÖRTÜSÜ	99
TÜRKİYE' DE İKLİM.....	110

2. ÜNİTE: BEŞERİ SİSTEMLER

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE YERLEŞMELER.....	119
YERLEŞME TİPLERİ VE DOKULARI	125
TÜRKİYE'DE YERLEŞMEYİ ETKİLEYEN ETMENLER	128

3. ÜNİTE: BÖLGELER VE ÜLKELER

BÖLGELERİN AYIRT EDİLMESİNDE KULLANILAN ÖLÇÜTLER	135
BÖLGE SINIRLARI	144
BÖLGELER VE ÜLKELER	147

4. ÜNİTE: ÇEVRE VE TOPLUM

GEREKİSİNİMLERİMİZ VE DOĞAL ÇEVRE.....	149
DOĞAL ORTAMDA İNSAN ETKİSİYLE MEYDANA GELEN DEĞİŞİMLER	156

CEVAP ANAHTARI.....	167
---------------------	-----

TEST 1 İNSAN VE DOĞA

1

RUSYA

Yer altı kaynaklarını işleyen insan, toprak örtüsüne ve biyolojik çeşitliliğe zarar vermiştir.

MISIR

Çöl iklim bölgesinde yaşayan insanlar, çöllerin karakteristik hayvanı deveyi ulaşım için kullanırlar.

TAYLAND

Ağaç kullanımının artması, ormanlık alanların hızla azalmasına neden olmuştur.

TÜRKİYE

İnsanlar kolay aşınabilen kayaların yaygın olduğu yerlerde konut ihtiyaçlarını kayalara şekil vererek gidermiştir.

Yukarıda verilen görseller incelendiğinde;

- I. doğal oluşumların insanoğlunun yaşam alanlarını oluşturduğu,
 - II. insanoğlunun doğayla etkileşim içinde olduğu,
 - III. insanların geçim kaynaklarının kimi zaman doğal ortama büyük zararlar verdiği
- yargılarından hangilerine ulaşılabilir?**

A) I ve II

B) II ve III

C) I ve III

D) Yalnız III

E) I, II ve III

İNSAN VE COĞRAFYA

İnsan ve Doğa

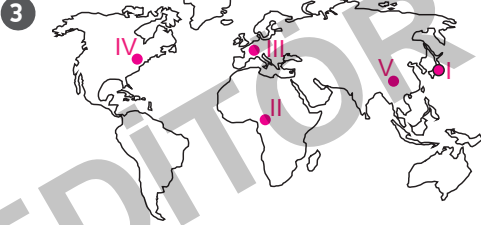
- İnsanın içinde yaşadığı, canlı ve cansız tüm varlıkları içerisinde barındıran yer; ortam veya çevre olarak adlandırılır.
- Doğal şartlar altında gelişen olayların oluşturduğu ortama **doğal ortam** denir.
- Doğal ortam içerisinde kayalık ve tabakalardan oluşan, üzerinde dağ, plato, ova, vadi gibi yer şekillerinin yer aldığı or-

- tama **taş küre** (litosfer); okyanus, deniz, göl ve akarsu gibi suların oluşturduğu ortama **su küre** (hidrosfer); yerküreyi çepeçevre saran gazlardan oluşan ve hava olaylarının meydana geldiği ortama da **hava küre** (atmosfer) denir.
- Doğal ortamda yalnızca canlı ve cansız varlıklar yoktur.
- Bu ortamda bitkiler ve hayvanlar da bulunmaktadır.
- Bunlar da hep birlikte **canlı küreyi** (biyosfer) oluşturur.
- İnsan eliyle yapılmış olan yol, köprü gibi unsurlar ile tarım, sanayi gibi insan faaliyetleri ise beşeri ortamı oluşturur.

- 2) Teknoloji ve ulaşım ağlarında yaşanan gelişmeler ile insanlar doğa üzerinde daha etkili olmaya başlamıştır. Ancak gelişmiş ülkelerde bu imkânların daha yüksek seviyede olmasıyla beraber doğanın ortaya çıkardığı olumsuzluklardan daha az etkilenmektedirler.

Buna göre aşağıdaki ülkelerden hangisi doğanın ortaya çıkardığı olumsuzluklardan daha az etkilenmektedir?

- A) Afganistan B) Nijerya C) Bangladeş
D) Hollanda E) Türkiye

Sanayileşmenin artmasına bağlı olarak insanoğlu doğaya daha fazla zarar vermeye başlamıştır.

Buna göre yukarıda verilen haritada belirtilen bölgelerin ekonomik özellikleri göz önüne alındığında hangisinde nüfusun doğaya olumsuz etkisi en azdır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

- Birbirleriyle ilişkili olarak işleyen dört temel ortamdaki (atmosfer, hidrosfer, litosfer, biyosfer) oluşan doğal ortam ve beşeri ortam birlikte coğrafi ortamı oluşturur.
- Coğrafya, doğal ortamı insan ile birlikte ele alıp değerlendirmesi yönüyle doğa, fen bilimleri ve sosyal bilimlerinden ayrılır.
- İnsan ve doğa etkileşimi; insanın doğaya bağımlı olması, insanın doğaya adapte olması ve insanın doğayı değiştirmesi olarak üç şekilde gerçekleşir.
- İnsanlar temel ihtiyaçlarını karşılayabilmek için doğaya bağımlıdır.

4

Futbol, Türkiye'de en gözde spor dalıdır denilebilir. Ancak sportif faaliyetler birçok çevre sorununa yol açabilir.

Örneğin, Türkiye'nin en güzel stadyumlarından birisi olarak inşa edilen Konya Torku Arena, birçok önemli müsabakaya ev sahipliği yapmış ancak maç öncesi ve sonrası stadyum çevresinde ciddi boyutlarda kirlilik ile karşılaşmıştır.

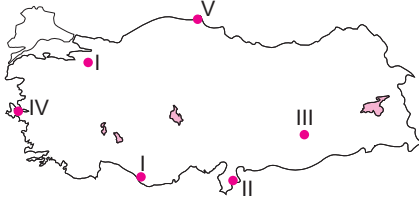
Yukarıda doğa - insan etkileşimine yönelik bir örneklendirme yapılmıştır.

Bahsedilen örneklendirme doğrultusunda çıkarılabilecek en kapsamlı yargı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Doğal koşullar sportif faaliyetler üzerinde büyük etkilere sahiptir.
B) Sportif faaliyetler amacıyla inşa edilen yerler doğayı tahrip etmektedir.
C) İnsanlar doğayı kirleterek çevre sorunlarına yol açmaktadır.
D) Sportif faaliyetler esnasında birtakım çevre kirlilikleri yaşanmaktadır.
E) Bütün sportif aktiviteler çevreyi aynı oranda kirletmektedir.

- İnsanlar farklı koşullarda yaşamlarını devam ettirebilmek için diğer canlılar gibi doğal koşullara uyum sağlamak zorundadır.
- Örneğin, soğuk iklim bölgelerinde yaşayan insanlar soğuktan korunmak için yaşadıkları iklimin özelliklerine uygun binalar inşa ederler.
- İnsanların doğa üzerinde hem olumlu hem de olumsuz etkileri vardır.
- İnsanlar bilgi ve teknoloji sayesinde ihtiyaç ve istekleri doğrultusunda doğal çevreyi şekillendirirler.

- 8 Meridyenler arasındaki uzaklık Ekvator'dan kutuplara doğru gidildikçe kısalır.

Yukarıdaki harita üzerinde numaralandırılmış yerlerden hangisinin bulunduğu paralel üzerinde iki meridyen arası uzaklık daha uzundur?

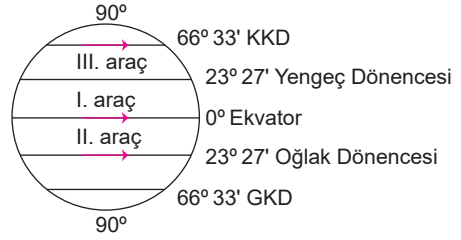
- A) I B) II C) III D) IV E) V

- 9 Aşağıda verilen durumlardan hangisinin oluşumunda Dünya'nın şekli etkili olmuştur?

- A) Paralel boylarının farklı olması
B) Yer çekiminin kutuplarda daha fazla olması
C) Meridyenler arası mesafenin eşit olması
D) Güneş ışınlarının aynı anda farklı paralellerle farklı açılarla gelmesi
E) Dinamik basınç alanlarının oluşması

- Dünya'nın eksenini etrafındaki dönüş hızı her yerde aynı değildir.
- Çizgisel hız olarak adlandırılan dünyanın dönüş hızı Ekvator'da saate yaklaşık olarak 1670 km olup bu hız kutuplara doğru gidildikçe azalır ve kutup noktalarında sıfıra düşer.
- Dünya'nın kendi eksenini etrafında dönmesinin sonuçlarından bazıları şunlardır:
 - › Doğu-batı yönlerinin oluşması
 - › Yerel saat farklarının oluşması

10

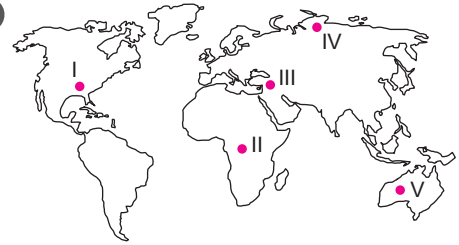

Ekvator, Oğlak Dönencesi ve Kuzey Kutup Dairesi üzerinde aynı anda hareket eden üç araç Dünya çevresindeki turlarını aynı sürede tamamlamışlardır.

Buna göre araçların hızı fazla olana doğru sıralanışı aşağıdakilerden hangisinde doğru olarak verilmiştir?

- A) I - III - II B) II - III - I
C) I - II - III D) III - II - I
E) III - I - II

11

Dünya'nın şekline bağlı olarak Ekvator'dan kutuplara doğru gidildikçe gurup ve tan süreleri artmaktadır.

Buna göre yukarıda numaralandırılarak gösterilen yerlerden hangisinde gurup ve tan süresi daha uzundur?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

- › Cisimlerin gölge boylarının ve yönünün günün saatine göre değişmesi
- › Meltem rüzgârlarının oluşması
- › Ekvator'dan kutuplara doğru gurup ve tan sürelerinin uzaması
- › Gece ve gündüzün bir döngü içerisinde birbirini sürekli olarak takip etmesi
- › Güneş ışınlarının yeryüzüne düşme açısının gün içerisinde değişmesi

4 Türkiye'ye Güneş ışınlarının yaz mevsiminde daha büyük açı ile gelebilmesi için;

- I. Eksen eğikliği ortadan kalkmalıdır.
- II. Eksen eğikliği azalmalıdır.
- III. Güneş'e daha yakın olunmalıdır.
- IV. Eksen eğikliği $23^{\circ}27'$ olmalıdır.
- V. Eksen eğikliği artmalıdır.

yukarıdakilerden hangisinin olması gerekir?

- A) V B) IV C) III D) II E) I

5 21 Haziran'da X kentinde bir gün süreyle Güneş batmamıştır. Y kentinde gündüz süresi 16 saat, K kentinde gece süresi 8 saat, L kentinde ise gündüz süresi 11 saattir.

Buna göre aşağıdaki yorumlardan hangisi yapılamaz?

- A) X kenti Kuzey Kutup Dairesi üzerinde yer alır.
- B) Y kenti KYK'de, K kenti GYK'de yer alır.
- C) Ekvator'a en yakın kent L'dir.
- D) L kenti GYK'de yer alır.
- E) Y ve K kentlerinde tan ve gurup süresi aynıdır.

21 Aralık (Solstis / Gün dönümü)

- Güneş ışınları Oğlak Dönencesi'ne öğle vakti dik gelir, gölge oluşmaz.
- Güney Yarım Küre'de yaz, Kuzey Yarım Küre'de kış başlangıcıdır.
- Güneye gidildikçe gündüz süreleri artar, gece süreleri kısalır.
- Bu tarihte Güney Yarım Küre'de en uzun gündüz yaşanır. Bu tarihten sonra da GYK'de gündüzler kısaltmaya başlar.

6 Ekvator'dan kutuplara doğru gidildikçe gece ile gündüz süreleri arasındaki fark artar.

Şehirler	Gündüz (saat)	Gece (saat)
I	16	8
II	10	14
III	12	12
IV	24	-
V	8	16

Yukarıdaki bilgiye göre tabloda gece ve gündüz uzunlukları verilen merkezlerden hangilerinin Ekvator'a olan uzaklıklarının eşit olduğu söylenebilir?

- A) I ve II B) I ve III C) II ve IV
D) I ve V E) II ve V

7 Dünya'nın yörüngesi elips şeklinde değil de tam bir daire biçiminde olsaydı;

- I. Mevsim süreleri eşit olurdu.
- II. Güneş ışınlarının geliş açıları değişmezdi.
- III. Eylül ekinoksu 21 Eylül'de gerçekleşirdi.
- IV. Türkiye'de yaz - kış olmazdı.

yukarıdakilerden hangileri yaşanmış olurdu?

- A) I ve II B) II ve III C) I ve IV
D) II ve IV E) I ve III

- Güney Kutup Dairesi'nde 24 saat gündüz Kuzey Kutup Dairesi'nde ise 24 saat gece yaşanır.
- Aydınlanma dairesi, kutup dairelerinden geçer (21 Haziran ile ortak).
- Ekvator, Güneş ışınlarını en küçük açı ile alır (21 Haziran ile ortak).
- 21 Mart ve 23 Eylül tarihleri arasında Kuzey Yarım Küre'de gündüzler, gecelerden uzundur. 23 Eylül 21 Mart tarihleri arasında ise Güney Yarım Küre'de gündüzler, 12 saatin üstündedir.

TEST 7

COĞRAFI KONUM - II

1 Aynı boylam üzerinde bulunan noktalar ile ilgili olarak;

- I. Başlangıç meridyeni ile aralarındaki uzaklık
- II. Yerel saatleri
- III. Güneş'in doğuş saatleri
- IV. Öğle vakitleri

yukarıdaki ifadelerden hangilerinin aynı olduğu kesin olarak söylenemez?

- A) I ve III B) Yalnız II C) I ve II
D) II ve III E) III ve IV

2 Başlangıç meridyenine göre yerel saati 2 saat ileri olan bir merkez ile ilgili olarak;

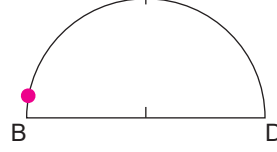
- I. Ekvator'a göre konumu
- II. Başlangıç meridyenine göre konumu
- III. Çizgisel hız durumu
- IV. Türkiye'nin en doğu boylamı ile arasındaki zaman farkı

yukarıdaki ifadelerden hangilerine ulaşılabilir?

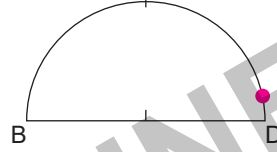
- A) Yalnız I B) I ve II C) II ve III
D) II ve IV E) III ve IV

3 Güneş'in aynı anda gökyüzündeki konumları verilen merkezlerden hangisi daha doğuda yer alır?

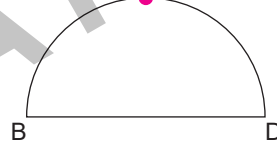
A)

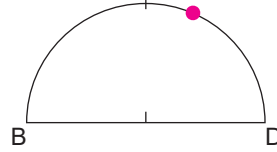
B)

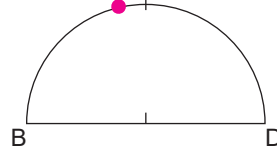
C)

D)

E)

- Günümüzde 45° Doğu İğdir boylamının yerel saati ortak olarak kullanılır.
- Yaz saatinde 45° Doğu İğdir'in (3. saat - ileri saat), kış mevsiminde ise 30° Doğu İzmit'in (2. saat - geri saat) yerel saatini ortak saat olarak kullanıyorduk. (Nisan - Ekim arası 7 ay yaz saati)
- Sayının önünde eksi (-) değeri varsa batı boylamındadır. Örneğin: -8. saat dilimi → $15 \times 8 = 120^\circ\text{B}$ olur.

Tarih Değiştirme Çizgisi

- Başlangıç meridyeninin 180° doğu ve batısından geçen meridyen tek bir meridyendir ve **tarih değiştirme çizgisi** olarak adlandırılmaktadır.
- Tarih, değiştirme çizgisi, Bering Boğazı'ndan geçen ve Asya ile Kuzey Amerika'yı birbirinden ayıran çizgidir.

TEST 8

COĞRAFİ KONUM - III

1 Bir noktanın Ekvator'a ve başlangıç meridyenine göre konumuna bakılarak o noktanın aşağıdaki özelliklerinden hangisi hakkında yorum yapılamaz?

- A) Bulunduğu iklim kuşağı
- B) Yeryüzü şekilleri
- C) Gölge boyu uzunlukları
- D) Gece ve gündüz süreleri
- E) Tan ve gurup süreleri

2 K noktası başlangıç meridyenine göre saati 4 saat ileri olan bir yerdedir. L noktası ise K noktasına göre saati 2 saat geri olan bir yerde bulunmaktadır.

Buna göre K ve L noktalarının konum özellikleri ile ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) K noktasında Güneş daha erken doğmaktadır.
- B) L noktasında öğle vakti daha geç olmaktadır.
- C) K noktasındaki tan süreleri daha uzundur.
- D) L noktası daha batıdadır.
- E) K noktası ile Türkiye'nin en doğu boylamı arasında 1 saatlik zaman farkı bulunmaktadır.

3 A noktası ile B noktası ortasında başlangıç meridyeni üzerinde yer alan C noktası yer alır. A ile B noktası arasında 4 saat 40 dakika yerel saat farkı vardır. A noktası boylam olarak Türkiye'ye daha uzaktadır. B noktasında 21 Haziran'da gündüz süresi daha uzundur.

Buna göre;

- I. B noktası 35° Doğu boylamı üzerinde yer alır.
- II. B noktasında çizgisel hız daha azdır.
- III. A noktası KYK'de, B noktası GYK'de yer alır.
- IV. A noktasında Güneş daha geç doğar ve batar.
- V. B noktası Orta Kuşak'ta yer alır.

yukarıdaki cümlelerden hangilerine kesinlikle ulaşılabılır?

- A) I ve II
- B) I ve IV
- C) II ve IV
- D) III ve V
- E) III ve IV

4

- I. Bulunduğu sıcaklık iklim kuşağı
- II. Doğusu ile batısı arasındaki yerel saat farkı
- III. Deniz seviyesinden olan yükseltisi
- IV. Ekvator'a olan uzaklığı
- V. Kaçınıcı saat diliminde yer aldığı

Bir yerin matematik konumuna bakarak yukarıdakilerden hangisi bilinemez?

- A) I
- B) II
- C) III
- D) IV
- E) V

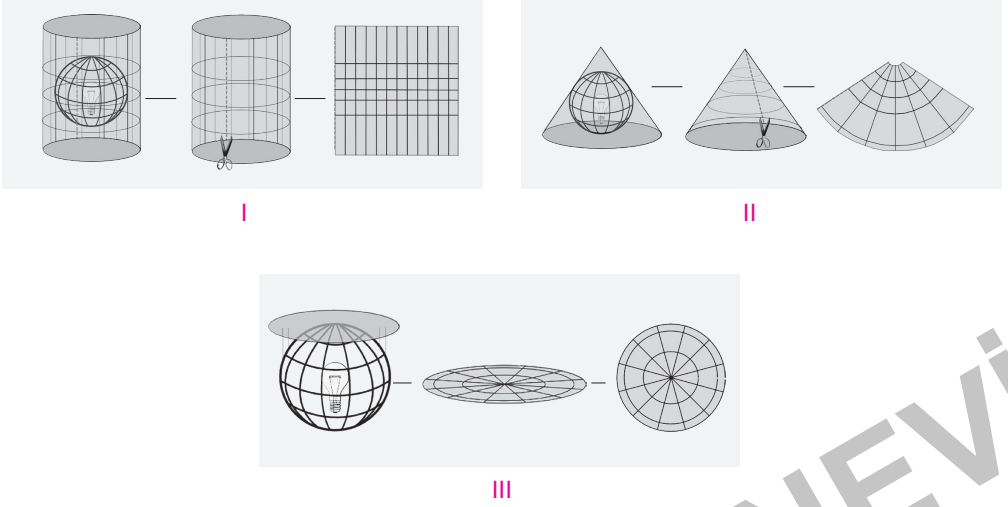
HARİTA BİLGİSİ

Haritalar

- Harita; yeryüzünün tamamının veya bir bölümünün kuş bakışı görünümünün belirli oranlarda küçültülüp düzleme aktarılmasıdır.
- Harita bilimine kartografya denir.
- Ülke sınırlarına; dağ, deniz, ada gibi doğal oluşumlara; iklimlere, nüfusa, madenlere, tarım ürünlerine ve beşeri olaylara haritalardan ulaşabiliriz.

- Haritalar yaşanılan çevreyi ve dünyayı daha yakından tanımak, analiz etmek ve coğrafi olguların mekânsal yönlerini kavramak açısından büyük bir öneme sahiptir.
- Haritaların yapılış amaçları birbirinden farklılık göstermektedir.
- Bazı haritalar daha profesyonel bir şekilde mühendislik alanlarına yönelik hazırlanırken bazıları askeri amaçlı, bazıları ise ekonomik amaçlı hazırlanmaktadır.

10

- a. Dünya yüzeyi koni şekline getirilen bir düzleme aktarılır. Bu yöntemle çizilen haritalar orta enlemler ve çevresindeki alanları doğruya en yakın şekilde gösterir, orta enlemlerden uzaklaştıkça bozulma artar.
- b. Dünyanın çevresinin silindir ile sarıldığı düşünülür ve Dünya'nın merkezinden ışık verilir. Silindir projeksiyon ile çizilen haritalarda Ekvator çevresi doğruya en yakın şekilde çizilir. Ekvator'dan kutuplara doğru çizildikçe bozulma artar.
- c. Dünya küresine teğet yerleştirilmiş bir düzlem üzerine çizilen haritalardır. Daha çok kutup çevresi haritalarının çiziminde kullanılır.

Görselde verilen projeksiyonlar ile açıklamaların doğru eşleştirilmesi aşağıdakilerden hangisidir?

A) I-a, II-b, III-c

B) I-c, II-b, III-a

C) I-b, II-c, III-a

D) I-b, II-a, III-c

E) I-c, II-a, III-b

- 11** Haritalar üzerinde gösterilen yerler arasındaki uzaklık hesaplanabilirken krokiler üzerinde gösterilen yerler arasındaki uzaklık hesaplanamaz.

Bu durumun nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

A) Ölçek

B) Koordinat sistemi

C) Yön oku

D) Lejant

E) Başlık

- Ancak çizgi ölçekler hazırlanırken çoğunlukla km ve m gibi değerler kullanılır.

Ölçeklerine Göre Haritalar

Büyük Ölçekli Haritalar: Ölçekleri 1/200.000'den büyük olan haritalardır.

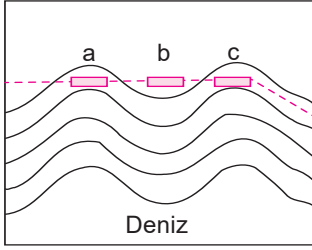
- Bu haritalarda yer şekilleri, yollar ve yerleşim merkezleri ayrıntılı olarak gösterilir.
- Planlar bu grup içerisinde yer alır.

Orta Ölçekli Haritalar: Ölçekleri 1/200.000'den ile 1/500.000 arasında değişir. Bu ölçekler kullanılarak hava ve kara yolu haritaları ile fiziki haritalar yapılır.

Küçük Ölçekli Haritalar: Ölçekleri 1/500.000'den daha küçük haritalardır.

- Bu ölçeklerle hazırlanan haritalar geniş alanları dünyanın tamamını, kıtaları ve ülkeleri göstermek için çizilir.
- Bu tür haritalarda ayrıntılar iyice azalır.

- 5 Aşağıdaki topoğrafya haritasında a - b - c noktaları arasında demir yolu yapımı planlanmaktadır.

→ Köprü ya da tünel

→ Demir yolu güzergahı

Buna göre bu güzergahtaki yer şekillerinden kaynaklanan engelleri ortadan kaldırmak için a, b ve c harfi ile gösterilen yerlerin hangilerine tünel ya da köprü yapılmalıdır?

	a	b	c
A)	Tünel	Tünel	Köprü
B)	Köprü	Tünel	Köprü
C)	Tünel	Köprü	Tünel
D)	Viyadük	Köprü	Tünel
E)	Köprü	Tünel	Tünel

- 6 Tarama yöntemi ile hazırlanmış bir haritada çizgilerin kısa ve sık olduğu bir yerden, çizgilerin uzun ve seyrek olduğu bir ortama geçildiğinde aşağıdakilerden hangisi gözlenmez?

- A) Akarsuların akış hızı azalacaktır.
 B) Eğim değerleri azalacaktır.
 C) Yol yapım maliyetleri artacaktır.
 D) Akarsuların aşındırma güçleri azalacaktır.
 E) Akarsular menderesler yaparak akacaktır.

- 7 Kabartma yönteminin günümüzde fazla tercih edilmiyor olmasında;

- I. Yapımının zor olması
 II. Yeryüzü şekillerini gerçeğe en yakın göstermesi
 III. Maliyetinin yüksek olması
 IV. Taşınmasının zor olması

yukarıdakilerden hangilerinin etkisi yoktur?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II
 D) II ve III E) III ve IV

1. Kabartma Yöntemi

- Yüzeş şekilleri üç boyutlu olarak gösterdiği için maket haritalardır.
- Gerçeğe en yakın yöntemdir; ancak yüksek maliyet ve taşıma zorluğu nedeniyle en az kullanılan yöntem olmuştur.

2. Tarama Yöntemi

- Yükselti basamakları arasında kalan yerler, eğim doğrultusunda taranır.
- Tarama çizgilerinin kısa, kalın ve sık olduğu yerlerde eğim

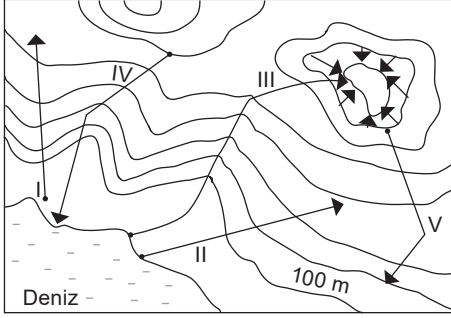
fazladır; uzun, seyrek ve ince olduğu yerlerde eğim azdır.

- Düz alanlar boş bırakılır.
- Çizgi boyları yükselti basamaklarını ifade eder.
- Yaygın kullanılmayan, sağlıklı sonuçlar vermeyen, sadece yer şekilleri hakkında genel fikir veren bir yöntemdir.
- Harita yapımının zor olması, yükselti, eğim bulma gibi hesaplamaların yapılmaması gibi nedenlerden dolayı bu yöntem günümüzde kullanılmamaktadır.

TEST 15

YER ŞEKİLLERİNİN HARİTAYA
AKTARILMASI - II

- 1 "Yolculuğumuz kıyı çizgisinden başladı. Daha sonra kurumuş bir akarsu yatağını takip ederek yola devam ettik. En son noktamız ise volkanik bir oluşum olan krater çukuruymdu."

Yukarıda bir arazi üzerinde takip edilen güzergahtan bahsedilmiştir.

Buna göre verilen bilgiler doğrultusunda takip edilen güzergah aşağıdakilerden hangisi olabilir?

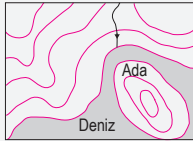
- A) I B) II C) III D) IV E) V

- 2 Derinliği aynı olan noktaların birleştirilmesi ile elde edilen eğrilerin ismi aşağıdakilerden hangisidir?

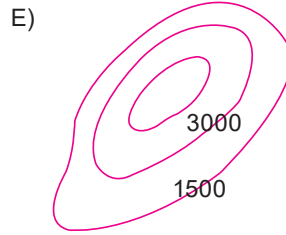
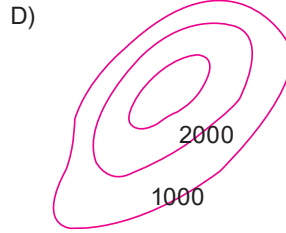
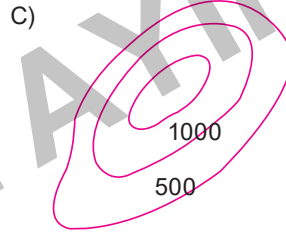
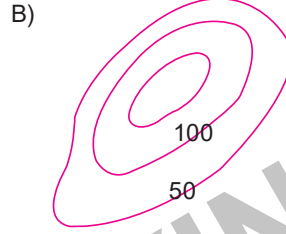
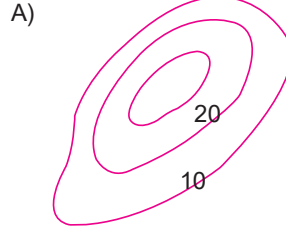
- A) İzohips B) İzobat C) İzoterm
D) Eküidistans E) İzoyet

Eş Yükselti Eğrilerinin Özellikleri

- İzohips yöntemleri en yaygın kullanılan yöntemdir.
- Üzerinde uzunluk-alan hesaplamaları gibi işlemlerin kolaylıkla yapılabilmesi bu yöntemi yaygınlaştırmıştır.

- 3 Aşağıda verilen izohips haritalarının hangisi daha küçük ölçeklidir?

- İç içe kapalı eğrilerdir, birbirini kesmezler.
- En dıştaki eğri en alçak yeri, en içteki eğri ise en yüksek yeri (kapalı çukur yoksa) gösterir.
- 0 (sıfır) metre eğrisi deniz seviyesini veya kıyı çizgisini gösterir.
- Aynı eğri üzerindeki noktaların yükseltileri aynıdır, ancak eğime göre yakınlık - uzaklık farklı olabilir.
- Akarsu vadisinin her iki yakasında bulunan ilk izohipslerin yükseltileri eşittir.

TEST 16

ATMOSFER VE HAVA OLAYLARI

- 1 Aşağıdaki tabloda bazı atmosfer olayları ve meydana geldiği katman gösterilmiştir.

Katman	Atmosfer Olayı
Troposfer	İklim olayları
Stratosfer	Yatay hava hareketleri
Mezosfer	Gök taşlarının yanarak parçalanması
Termosfer	Radyo dalgalarının yansıtılması
Ekzosfer	Zararlı Güneş ışınlarının tutulması

Yukarıda verilen katmanlardan hangisinde görülen atmosfer olayı yanlış verilmiştir?

- A) Troposfer B) Stratosfer C) Mezosfer
D) Termosfer E) Ekzosfer

- 2 Hava olaylarının troposfer katmanında oluşmasında;

- I. Troposfer kalınlığının Ekvator'dan kutuplara doğru azalması
II. Su buharının bulunması
III. Çizgisel hızın Ekvator'da fazla kutuplarda az olması
IV. Troposferin, Güneş'ten yansıyan ışınlarla ısınması

yukarıdaki faktörlerden hangileri etkili olmuştur?

- A) Yalnız II B) Yalnız III C) I ve II
D) III ve IV E) II ve IV

- 3 Atmosfer çeşitli gazlardan meydana gelmiştir. Bu gazların %78'ini azot, %21'ini oksijen oluşturur. Su buharı, argon, karbondioksit, neon, hidrojen, ozon, helyum gibi gazlar da %1'ini meydana getirir. İklim olayları su buharı sayesinde gerçekleşir. Su buharının tamamı Troposfer katmanında bulunur. Su buharı ve karbondioksit oranının yüksek olması ışınların tutulma oranını artırarak sıcaklık birikimine neden olur. Atmosferde yer alan gazların %99'u atmosferin 40 km'lik alt kısmında bulunur. Karbondioksit oranının artması iklim üzerinde olumsuz etki yaratmaktadır.

Bu açıklamadan hareketle;

- I. Azot, atmosferde yer alan gazların 2/3'ünden daha fazla yer kaplar.
II. Su buharının tamamı Dünya'ya en yakın olan katmanda yer alır.
III. Sanayinin geliştiği yerlerde coğrafi olaylar olumsuz yönde etkilenmektedir.
IV. Atmosferde yer alan gazların oranındaki değişme küresel ısınmalara neden olabilir.
V. Atmosferde yer alan gazların çoğu üst katmanlarda yer alır.

yukarıdaki yorumlardan hangilerine ulaşamaz?

- A) IV ve V B) Yalnız V C) III ve II
D) Yalnız III E) I ve V

İKLİM BİLGİSİ

Atmosfer ve Hava Olayları

- Dünya'yı saran gaz tabakalarına **atmosfer** denir.
- Atmosfer, içerdiği gaz bileşenleriyle gezegenimizdeki canlı yaşamının gelişmesini sağladığı gibi oluşturduğu uygun koşullarla da yaşamın devam etmesini sağlar.
- Bu yüzden atmosfer doğal ortamı oluşturan dört temel ortamdandır.

- Yerden yükseldikçe yoğunluğu azalan atmosferin kalınlığı tam olarak bilinmemektedir.
- Ancak teorik olarak atmosfer sınırının, yer çekimi ile uzaydaki genel çekimin eşit olduğu ve yaklaşık 10.000 km yüksekliğe kadar uzandığı öngörülmektedir.
- Atmosfer; Ekvator çevresinde kalın, kutuplar çevresinde incedir. (Yer çekimi)
- Atmosfer bünyesinde %78 azot, %21 oksijen ve %1 de diğer gazlar mevcuttur.

TEST 17

HAVA DURUMU VE İKLİM

1 Atmosferde yaşanan kısa süreli hava olaylarına hava durumu, uzun süreli hava olaylarına ise iklim denilmektedir. Dünya'nın bazı yerlerinde iklim ve hava durumu daha uyumludur. Yani bu alanlarda hava durumuna bakılarak iklimi hakkında yorum yapılabilir.

Buna göre aşağıdaki ülkelerden hangisinde iklim ve hava durumunun daha uyumlu olduğu söylenebilir?

- A) Brezilya B) ABD C) Türkiye
D) Almanya E) Fransa

2 Ekvator ve kutuplar gibi Güneş ışınlarının fazla değişim göstermediği yerlerde iklim ve hava durumu daha uyumlu olmaktadır. Hava durumu nitelikleri iklim ile ilgili daha doğru bilgiler vermektedir.

Buna göre aşağıdaki enlem derecelerinden hangisinde iklim ve hava durumu daha uyumludur?

- A) 5° Kuzey B) 30° Kuzey C) 42° Kuzey
D) 45° Güney E) 60° Güney

3 Aşağıdakilerden hangisi iklimin doğal hayat üzerindeki etkisine örnek olarak gösterilemez?

- A) Akarsuların rejim ve debilerinin değişmesi
B) Dış kuvvetlerin etki alanlarının farklılık göstermesi
C) Yer altı ve yer üstü sularının potansiyellerinin değişmesi
D) Erozyon şiddetinin bölgeler arasında farklılık göstermesi
E) Madenlerin dağılışının bölgelere göre değişiklik göstermesi

4

- I. Kışların çok soğuk geçtiği yıllarda akarsu ve göllerin buz tutması
II. Ekvatorial ve Kutup Kuşağı'nda nüfusun seyrek olması
III. Kışların ılık geçtiği Akdeniz iklim bölgesinde seracılığın gelişme göstermesi
IV. Sıcak iklim bölgelerindeki meskenlerde klima kullanımının yaygın olması
V. Ilıman Kuşak'ta insanların mevsime göre giysi değiştirmesi

Yukarıda verilenlerden hangisi iklim özelliklerinin beşeri faaliyetler üzerindeki etkisine örnek gösterilemez?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

Atmosferin Katmanları

1. Troposfer

- Atmosferin yerden itibaren 10-16 kilometrelik alt bölümü içinde hava olaylarının gerçekleştiği sürekli hareketli bir bölümdür.
- Atmosferi oluşturan gazların %75'i troposfer katmanındadır.
- Su buharının tamamı troposferde bulunduğu için iklim olayları sadece bu katmanda meydana gelir.

- Troposferin kalınlığı Ekvator'da fazla kutuplarda azdır. Nedenleri;
 - › Ekvator'da ısınan havanın yükselmesi, kutuplarda soğuyan havanın alçalması
 - › Yer çekiminin Ekvator'da az, kutuplarda fazla olması
 - › Çizgisel hızın Ekvator'da fazla, kutuplarda az olması
- Troposferden bir sonraki atmosfer katmanı olan stratosfere geçiş yüzeyine **tropopoz** denir.

- 12 Gerçek sıcaklıkta yükselti ve diğer faktörler etkilidir. İndirgenmiş sıcaklıkta yükselti dik-kate alınmaz.

Aşağıda verilen tabloda dört kentin gerçek ve indirgenmiş sıcaklıkları verilmiştir.

Kentler	Gerçek Sıcaklık	İndirgenmiş Sıcaklık
I	25° C	11° C
II	20° C	9° C
III	10° C	-1° C
IV	15° C	-4° C

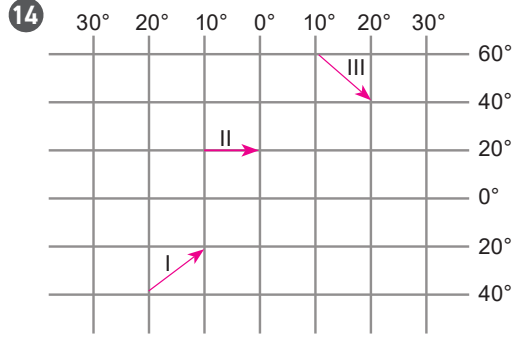
Tablodaki verilere göre kentlerin, yükseltisi en fazla olandan en az olana doğru olacak şekilde sıralamasını yaparsak aşağıdaki seçeneklerden hangisi doğru olur?

- A) II = III > I > IV B) II > I > III > IV
C) IV > I > II = III D) IV > II = III > I
E) III = II > I > IV

- 13 Muson rüzgârları ve özellikleri ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenmez?

- A) Oluşumundaki temel etken eksen eğikliğidir.
B) Yaz musonları okyanustan karalara doğru eser.
C) Kış musonları, yaz musonları kadar yağış bırakmazlar.
D) Yaz musonları Güneydoğu Asya'da sel ve taşkınlara neden olabilmektedir.
E) Musonlar gün içinde yön değiştirirler.

- Kara ve denizlerin özgül ısısı arasında fark vardır.
- Suyun özgül ısısı yüksek olduğundan sıcaklığı yükseltmek için fazla miktarda enerjiye ihtiyaç vardır.
- Ancak su kütlelerine göre daha çabuk ısınan karaların özgül ısısı düşüktür.
- Bu yüzden karalar ve denizlerin ısınma özellikleri birbirinden farklıdır.

Yukarıdaki koordinat düzleminde verilen rüzgârların sıcaklık üzerindeki etkileri aşağıdakilerden hangisinde doğru eşleştirilmiştir?

	I	II	III
A)	Yükseltir	Düşürür	Düşürür
B)	Düşürür	Yükseltir	Değiştirmez
C)	Yükseltir	Yükseltir	Yükseltir
D)	Düşürür	Değiştirmez	Düşürür
E)	Düşürür	Düşürür	Değiştirmez

- 15 Deniz seviyesinden yüksekliği fazla olan yerlerde su buharı az olduğundan yerin ışımasıyla enerji kaybı fazla olur, hava gün içinde çabuk ısınır çabuk soğur.

Aşağıdaki kentlerden hangisinde yukarıda anlatılan hava olayı daha fazla görülür?

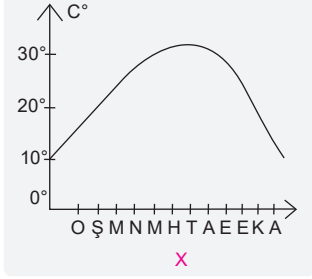
- A) Ankara
B) Erzurum
C) Sinop
D) Gaziantep
E) Kayseri

- Denizler karalara göre daha yavaş ısınır ve daha geç soğur.

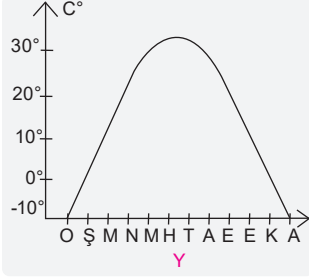
1. Güneşlenme Süresi

- Güneşlenme süresi uzadıkça atmosferdeki ısı birikimi artar ve sıcaklık yükselir.
- Ancak güneşlenme süresinin çok uzun olduğu kutuplarda sıcaklık değerlerinin düşük olması Güneş ışınlarının dar açılarla düşmesinin sonucudur.

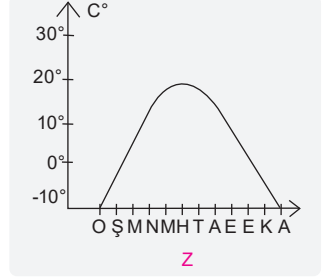
13

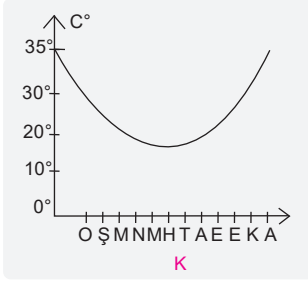
X

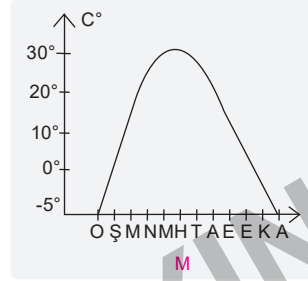
Y

Z

K

M

Yukarıda sıcaklık grafikleri verilen kentlerin hangisinde karasallık şiddeti daha fazladır?

- A) X B) Z C) K D) Y E) M

14

Güney Yarım Küre'de yaz mevsiminin yaşandığı bir tarihte, kuzeyden güneye doğru hareket eden Ali adlı öğrenci düşmekte olan sıcaklıkların bir yerde aniden arttığını gözlemlemiştir.

Buna göre Ali bu gözlemini;

- I. Çevresine göre alçakta kalan bir bölge olması
- II. Alçak enlemlerden gelen bir deniz akıntısının olması
- III. Yüksek enlemlerden gelen okyanus akıntısının bulunması

yukarıdaki durumlardan hangileriyle açıklayabilir?

- A) I ve II B) II ve III C) II ve IV
D) I ve IV E) III ve IV

15

Okyanus akıntılarının etki gösterdiği kıyılar ve özellikleri göz önünde bulundurulduğunda aşağıdaki bilgilerden hangisi yanlış olur?

- A) Labrador akıntısı Kuzey Amerika Kıtası'nın doğusunda etkili olup sıcaklıkları azaltmaktadır.
- B) Gulf Stream sıcak su akıntısı Batı Avrupa'da daha fazla etki göstermektedir.
- C) Sıcak su akıntılarını üst enlemlere taşıyan sürekli rüzgâr kutup rüzgârlarıdır.
- D) Güney Amerika kıtasının batısında Humbolt akıntısı bulunmaktadır.
- E) Japonya çevresinde farklı karakterdeki akıntılar karşılaşmaktadır.

760 mm } Normal Basınç (Antisiklon), altında olanlara
1013 mb } Basınç Alçak Basınç (Siklon) denir.
1033 gr }

Basıncın Dağılımını Etkileyen Faktörler

1. Sıcaklık

- Sıcaklık arttıkça hava hafifleyip yükselir, bundan dolayı basınç azalır. Yani sıcaklık ile basınç ters orantılıdır.

- Sıcaklıktan kaynaklanan basınca termik basınç denir.
- Ekvator sürekli Termik Alçak Basınç (TAB), kutuplar ise sürekli Termik Yüksek Basınç (TYB) merkezleridir.

› Sibirya (Termik Yüksek Basınç) ve Basra (Termik Alçak Basınç) termik kökenlidir.

2. Yükselti

- Atmosferi oluşturan gazlar yeryüzüne yakın yerlerde daha yoğundur.

15 İzoterm sıcaklık değerlerinin eşit olduğu noktaların birleştirilmesi ile elde edilen eğrilerdir. Ancak bu eğriler, Kuzey Yarımküre'de daha fazla girinti çıkıntı yaparken Güney Yarımküre'de paralellere daha uygun bir uzaniş sahiplerdir.

İzoterm eğrilerinin Güney Yarımküre'de paralellere uygun uzaniş gösteriyor olması aşağıdakilerden hangisi ile açıklanabilir?

- A) Kuzey Yarımküre'nin daha sıcak olması
- B) Güney Yarımküre'nin Güneş ışınlarını daha küçük açılarla alması
- C) Kuzey Yarımküre'nin daha yüksek olması
- D) Kuzey Yarımküre'de sıcak su akıntılarının daha fazla bulunması
- E) Güney Yarımküre'de su kütlelerinin daha fazla yer kaplaması

16 Yarımkürelerde aynı anda farklı sıcaklık değerlerinin ölçülmesi ve mevsimlerin oluşmasının temel nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Eksen eğikliği
- B) Nem miktarı
- C) Küresel şekil
- D) Günlük hareket
- E) Yükselti

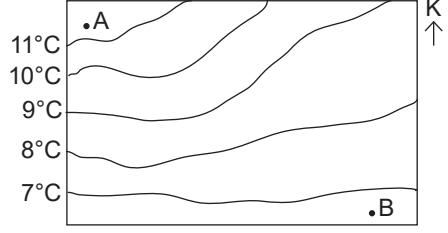
2. Dinamik Etkenler

- Günlük harekete bağlı olarak oluşan rüzgârlar, Yüksek Basınç ile Alçak Basınç arasındaki en kısa yolu takip edemez
- Kuzey Yarımküre'de sağa, Güney Yarımküre'de sola saparlar.

3. Yer Şekilleri

- Rüzgârlar yer şekillerinin uzaniş yönünde eserler.

17

Yukarıda bir bölgeye ait olan izoterm haritası verilmiştir.

Buna göre verilen izoterm haritası ve özellikleri ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Haritada izoterm 1°C'lik farklarla çizilmiştir.
- B) Bölgede yükselti değerleri kuzeybatıya doğru artmaktadır.
- C) Haritada en yüksek sıcaklık değeri ile en düşük sıcaklık değeri arasındaki fark 4°C'den fazladır.
- D) B noktasındaki sıcaklık değeri 7°C'den azdır.
- E) A noktasındaki sıcaklık değeri 11°C'den fazladır.

18 Yüksek basınç özellikleri gösteren bir merkez ile ilgili olarak;

- I. Alçalıcı hava hareketleri görülür.
- II. Yağış ihtimali düşüktür.
- III. Hava açık-bulutsuzdur.
- IV. 60° enlemlerinde yıl boyu görülür.

yukarıdakilerden hangileri söylenebilir?

- A) I ve II
- B) II ve III
- C) I, II ve III
- D) II ve IV
- E) II, III ve IV

Rüzgâr Çeşitleri

1. Sürekli Rüzgârlar (Daimi)

- Yıl boyunca sürekli basınç merkezleri arasında esen rüzgârlardır. İklim üzerinde etkilidir. Etki alanları geniştir. Üçü ayrılırlar.

a. Alize Rüzgârları

- Subtropikal yüksek basınç alanlarıyla tropikler (Oğlak ve Yengeç Dönenceleri) arasında yıl boyunca esen rüzgârlardır.

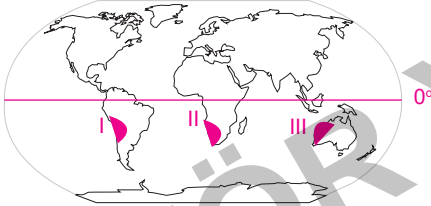
14 Meltem rüzgârları ve özellikleri ile ilgili olarak;

- I. Kara ve dağ meltemleri geceleri etkili olan rüzgârlardır.
- II. Meltemlerin esme süreleri kısa, etki alanları dardır.
- III. Deniz meltemleri bol yağış bırakan rüzgârlardır.
- IV. Vadi meltemleri gündüz sürecinde daha yüksek kesimlere doğru esen rüzgârlardır.

ifadelerinden hangileri yanlıştır?

- A) Yalnız I B) Yalnız III C) I ve IV
D) II ve IV E) II, III ve IV

15

Yukarıdaki Dünya haritasında işaretlenmiş olan yerler okyanus kenarında olmasına rağmen çöl konumundadır.

Buralarda çöllerin oluşmasının nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Güney Yarım Küre'de olmaları
- B) Sıcak su kaynaklarının etkisinde kalmaları
- C) GYK'de suların oranının fazla olması
- D) Termik kökenli basınç merkezlerinin etkisinde kalmaları
- E) Yıl boyunca alçalıcı hava hareketlerinin görülmesi

f. Hamsin: Libya çöllerinden doğup Orta Akdeniz'de etkili olan rüzgârlardır.

g. Sirokko: Batı Sahra'dan Batı Akdeniz'e doğru esen sıcak rüzgârlardır.

4. Tropikal Rüzgârlar

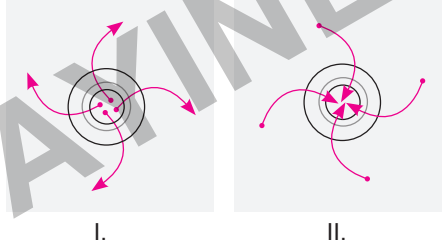
• Ekvator'a yakın alanlarda daha çok deniz üzerinde oluşan ve saatte 160 km'den daha hızlı esen rüzgârlar olup estikleri

16 Rüzgârlar daima yüksek basınç alanlarından alçak basınç alanlarına doğru eserler.

Bu bilgiye göre aşağıdaki rüzgârlardan hangisinin esiş yönü yanlıştır?

- A) B)
C) D)
E)

17

Yukarıda iki farklı merkeze ait basınç grafikleri gösterilmiştir.

Buna göre grafikleri verilen merkezler ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

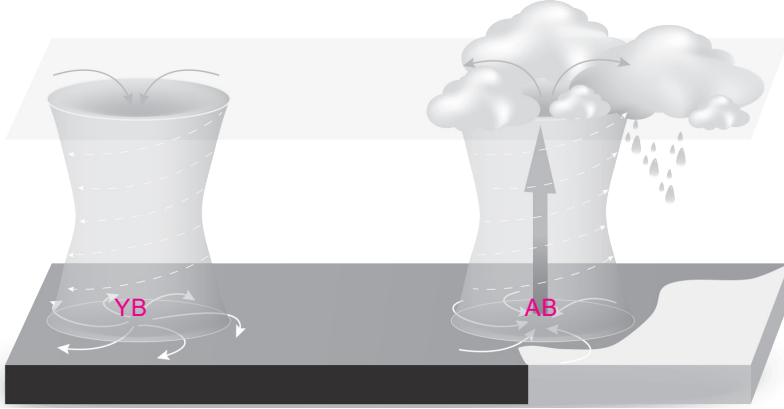
- A) I numaralı merkez Kuzey Yarım Küre'de, II numaralı merkez ise Güney Yarım Küre'dedir.
- B) II numaralı merkezde hava kapalı yani bulutludur.
- C) I numaralı merkezde alçalıcı hava hareketleri görülür.
- D) II numaralı merkezde güneşlenme süresi azdır.
- E) I nolu merkezde ısı kaybı azdır.

yerlerde can ve mal kaybına da neden olabilirler. Beraberinde çok şiddetli yağışlar getirir. Bu rüzgârlara Hint Okyanusu'nda siklon, Büyük Okyanus'ta tayfun, Meksika Köfezi'nde harikeyn, Avustralya'da ise willy willy adı verilir.

Nemlilik ve Yağış

Havada bulunan su buharına nem denir. Nem higrometre ile ölçülür. 3 şekilde ifade edilir.

9

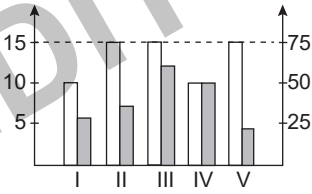
Görsellere bakılarak alçak ve yüksek basınç alanları ile ilgili;

- I. Alçak basınç alanlarında hava hareketi yükselicidir.
- II. Yüksek basınç alanlarında yatay yönlü hava hareketi merkezden çevreye doğrudur.
- III. Alçak basınç alanlarında hava soğuyup yağış bırakabilir.

yukarıdaki yorumlardan hangileri yapılabilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) II ve III D) I ve II E) I, II ve III

- 10** Aşağıdaki grafik beş hava kütesinin mutlak nem miktarı ile bağıl nem oranını göstermektedir.

□ Mutlak nem (gr/m³) ■ Bağıl nem (%)

Bu hava kütlelerindeki bilgiler incelenildiğinde hangisinin sıcaklık değeri en yüksektir?

- A) V B) IV C) III D) II E) I

Sis

- Farklı sıcaklıktaki bölgelerin üzerine giden hava kütesi sis oluşturur.
- Sıcak ortamdan soğuk ortama geçen hava kütesi, sıcak denizden soğuk hava üzerine geçen hava kütesi, sıcak okyanus akıntısından soğuk okyanus akıntısı üzerine geçen hava kütesi sis oluşturabilir.

- 11** Isınmaya bağlı olarak yükselen su buharı yükseldikçe soğuma olduğundan öncelikle yoğunlaşır. Yoğunlaşma sonrasında hava içindeki nemi taşıyamaz ve yağış gerçekleşir. Bu tür yağışlara Ekvatorial bölgede, savan bölgelerinde ve karasal iklim bölgelerinde yaygın olarak rastlanır.

Yukarıda bahsedilen yağışın oluşum şekli aşağıdaki ülkelerin hangisinde fazla görülmez?

- A) Brezilya B) Hindistan C) Rusya
D) Malezya E) Nijer

Çiy

- Özellikle ilkbahar ve sonbahar aylarında havadaki su buharının soğuk zeminler üzerinde su damlaları şeklinde yoğunlaşmasıyla oluşur.

Kırağı

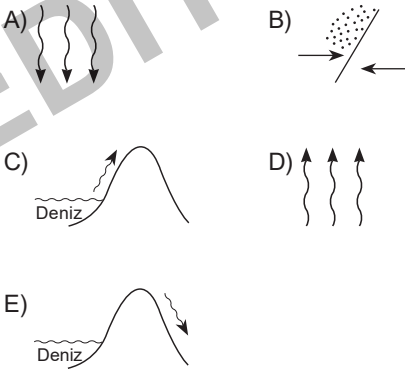
- Soğuk cisimler üzerinde su buharının katılaşması sonucu beyaz buz kristallerinin görüldüğü buz örtüsüdür.

5 ve 6 soruları aşağıdaki bilgilere göre cevaplayınız.

a. Ekvatorial bölge yıl boyunca yağış alır ve yıl boyunca sıcaktır. Nem oranının yüksek olduğu bu bölgede sıcaklık çok az değişir. Bundan dolayı bölgede boyları 35-40 metreyi bulan, gövdeleri çok kalın dev ağaçlar yetişmektedir. Sıcaklık ve yağış koşulları fazla değişmediğinden ağaçlar yıl boyunca büyümeye devam eder. Ağaçlar geniş yapraklıdır ve yıl boyunca yeşil kalırlar. Çok yüksek ağaçların altında kısa ağaçlar ve bu kısa ağaçların da altında çeşitli otlar ve sarmaşıklar yetişir.

b. Güneydoğu Asya'da rüzgârların esme yönlerine paralel olarak yaz dönemi yağışlı, kış dönemi kurak geçmektedir. Bu bölgenin doğal bitki örtüsü kış döneminde yapraklarını döken muson ormanlarıdır. Sıcaklıklarda yıl boyunca önemli bir değişiklik görülmez.

5 a'da anlatılan iklimin yağış oluşum biçimi aşağıdakilerden hangisidir?

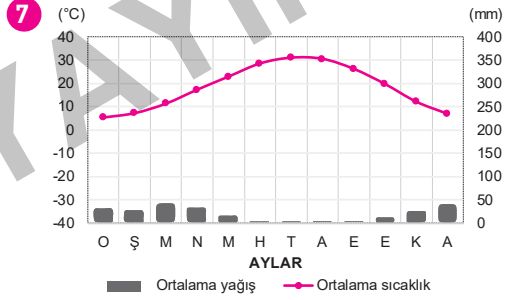
- Yıllık sıcaklık ortalaması 20 °C civarındadır.
- Bu iklim tipinin en belirgin özelliği yağışın tamamının yaz mevsiminde düşmesidir.
- Bitki örtüsü; yaz yağışları ile yeşeren uzun boylu otlardır. (Savan)
- Akarsu boylarında Galerî Ormanları'na rastlanabilir. Konveksiyonel yağışlar görülür.

6 Verilen bilgiler dikkate alınırca;

- Ekvatorial bölgeye yıl içerisinde düşen yağış miktarı daha fazladır.
- İki iklimin yağış rejimleri benzer değildir.
- Ekvatorial bölgeye Güneş ışınları yıl boyunca dik açı ile gelir.
- Ekvatorial bölgede değişik bitki türlerine rastlanılır.

maddelerinden hangilerine ulaşamaz?

- A) I ve II B) I ve III C) II ve IV
D) IV ve I E) Yalnız III

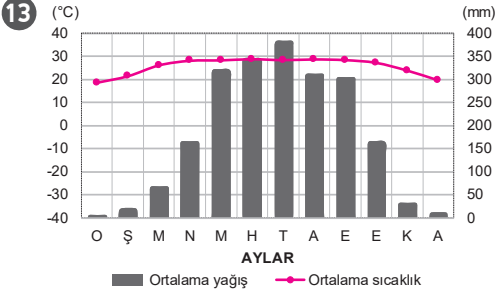
Yukarıda sıcaklık ve yağış grafiği verilen bir bölgede doğal bitki örtüsü bozkırlardan (step) oluşmaktadır.

Bu bölgede orman yerine bozkır bitkilerine rastlanması aşağıdakilerden hangisiyle açıklanabilir?

- Sıcaklığın 0°nin altına düşmesiyle
- Yağış yetersizliğiyle
- İnsanların ormanları tahrip etmesiyle
- Toprağın yağmuru zemine sızdırmasıyla
- Kireçli toprakların yaygın olmasıyla

3. Muson iklimi

- Bu iklim bölgesinin etkili olduğu yerlerde enlem farkı fazla olduğundan alçak enlemlerde sıcaklık değerleri yüksektir.
- Yıllık sıcaklık ortalaması 20 C - 25 °C'dir.
- Orografik yağışlar görülür.
- Yeryüzünün en fazla yağış alan iklimlerindedir.
- Yağışın büyük bölümü yaz döneminde düşer.

Yukarıda sıcaklık ve yağış grafiği verilen iklim tipi ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Yağış rejimi düzensizdir.
 B) Bitki örtüsü ormandır.
 C) Yağış oluşum şekli cepheseldir.
 D) Yağış ile sıcaklık doğru orantılıdır.
 E) Güneydoğu Asya'da görülür.

14 Aşağıdaki tabloda bazı iklim tipleri ile doğal bitki örtüleri verilmiştir.

İklim Tipi	Doğal Bitki Örtüsü
Akdeniz	Maki
Karasal	Bozkır
Savan	Step
Muson	Muson ormanları
Tundra	Tundra

Tablodaki bilgilere bakarak hangi iklim tipinin bitki örtüsünün yanlış verildiği söylenebilir?

- A) Akdeniz B) Karasal C) Savan
 D) Muson E) Tundra

• Görüldüğü yerler; Kaliforniya (ABD), Orta Şili, Kap (Güney Afrika Cumhuriyeti) Yöresi, Güneybatı Avustralya kıyıları ve Akdeniz çevresidir.
 > Yıllık sıcaklık ortalaması 13 - 20°C arasındadır.

2. Ilıman Okyanusal İklimi

• Batı Avrupa, Batı Kanada, Yeni Zelanda ve Avustralya'nın güneydoğu kıyılarında belirgin olarak görülür.

15

- Yaz ayları yağışlı geçen tropikal iklim bölgeleridir. Doğal bitki örtüsü uzun boylu otlardır.
- Yıllık sıcaklık farklarının en az olduğu iklim bölgeleridir. Doğal bitki örtüsü yıl boyu yeşil kalan geniş yapraklı ormanlardır.
- Eksen eğikliğine bağlı olarak oluşan rüzgârların oluşturduğu bir iklim tipidir. Yaz aylarında aşırı yağış görülmektedir.
- Nem azlığına bağlı olarak fiziksel çözülme çok şiddetlidir.

Yukarıda farklı iklim bölgelerine ait bilgiler verilmiştir.

Buna göre aşağıda belirtilen iklim tiplerinden hangisine yönelik bilgi verilmemiştir?

- A) Muson İklimi B) Savan İklimi
 C) Sert Karasal İklim D) Çöl İklimi
 E) Ekvatorial İklim

16

İklim faktörü birçok canlı türünün Dünya'daki dağılışı üzerinde etkilidir. Farklı iklim bölgelerinde farklı canlılar bulunması iklimsel özellikleri ile açıklanır.

Buna göre aşağıdaki iklim bölgelerinden hangisinde vahşi hayvan türleri daha yaygındır?

- A) Çöl İklimi B) Savan İklimi
 C) Muson İklimi D) Akdeniz İklimi
 E) Ekvatorial İklim

• Yazları serin, kışları ılık geçer. Sıcaklık 0 °C'nin altına pek inmez.

• Yağış rejimi düzenlidir. Bitki örtüsü karışık yapraklı ormanlardır.

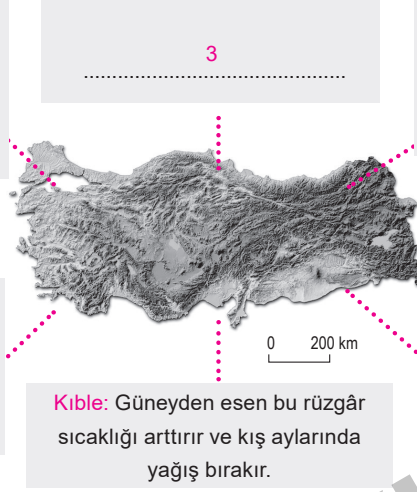
3. Ilıman Karasal İklim

• Yıllık sıcaklık farkı yüksektir. Yazları sıcak ve kurak, kışları soğuk ve kar yağışlı geçer. Yağışın büyük bölümü ilkbahar mevsiminde düşer.

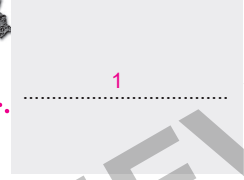
4

Karayel: Kuzeybatıdan esen bu soğuk rüzgâr Trakya'da karasallığı artırır. Doğu ve Batı Karadeniz kıyılarında dağlara çarpıp yükselerek yağış bırakır.

Poyraz: Kuzeydoğudan esen bu soğuk rüzgâr ulaştığı yerlerde sıcaklığı düşürür ve yağışa neden olur.

Kible: Güneyden esen bu rüzgâr sıcaklığı artırır ve kış aylarında yağış bırakır.

a) **Lodos:** Güneybatıdan esen bu rüzgâr sıcaklığı yükseltir. Özellikle kış aylarında Ege ve Akdeniz'de dağların güneybatıya dönük olan yamaçlarına yağış bırakır.

b) **Yıldız:** Türkiye'yi kuzeyden etkileyen ve kış aylarında yağışlara neden olan soğuk yerel rüzgârlardır.

c) **Samyeli:** Güneydoğudan esen bu rüzgâr ulaştığı yerlerde sıcaklığı, buharlaşmayı ve kuraklığı artırır.

Görselde boş bırakılan yerler ile yukarıda verilen açıklamaların doğru eşleştirilmesi aşağıdakilerden hangisidir?

A) 1-c, 2-b, 3-a

B) 1-b, 2-a, 3-c

C) 1-a, 2-b, 3-c

D) 1-b, 2-c, 3-a

E) 1-c, 2-a, 3-b

5 Türkiye'de gerçek sıcaklık ve indirgenmiş sıcaklık arasındaki farkın fazla olmasının sebebi aşağıdakilerden hangisidir?

A) Sıcaklık B) Yağış C) Yükselti

D) Enlem E) Bakı

6 Türkiye'nin iklimi üzerinde aşağıdakilerden hangisinin etkisi yoktur?

A) Etrafındaki kara ve denizler

B) Bakı

C) Enlem

D) Okyanus akıntıları

E) Etrafındaki basınç alanları

- Kış mevsimi dışında sıcaklık genel olarak 0 °C'den yüksektir.
- Yıllık ortalama yağış miktarı 600 mm civarındadır.
- Ülkemizin en nemli kesimi Karadeniz kıyı kuşağıdır.
- Ülkemizin mutlak ve göreceli konumuna bağlı olarak cephe, yamaç ve yükselim yağışları görülür.

TÜRKİYE'DEKİ İKLİM TİPLERİ

- Yer şekillerimiz çeşitlilik gösterdiğinden iklim de çeşitlilik göstermektedir.

A. Akdeniz İklimi

- Yazlar sıcak ve kurak; kışlar ılık ve yağışlı geçer. Kış mevsiminde yağış daha fazladır.
- Cephe yağışları görülür.
- Akdeniz Bölgesi'nin kıyı kesimlerinde, Ege Bölgesi'nin kıyı kesimlerinde, Güney Marmara'da, Güneydoğu Anadolu'nun batısında (Gaziantep) etkilidir.
- Bitki örtüsü makidir.

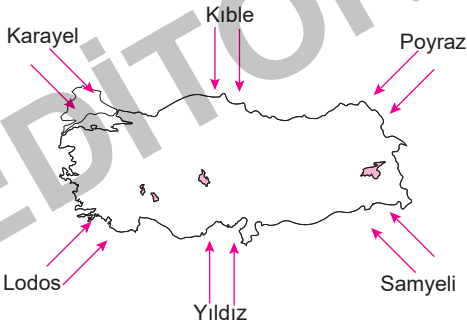
5

Yukarıda numaralarla gösterilen yerlerde hangi yağış türü ve bitki örtüsü görülür?

	I	II	III
A)	Orografik - Orman	Konveksiyonel - Dağ Çayırı	Cephe - Maki
B)	Konveksiyonel - Orman	Cephe - Bozkır	Yamaç - Maki
C)	Yamaç - Orman	Konveksiyonel - Maki	Cephe - Bozkır
D)	Orografik - Orman	Yükselim - Bozkır	Cephe - Maki
E)	Konveksiyonel - Bozkır	Yükselim - Maki	Yamaç - Orman

6

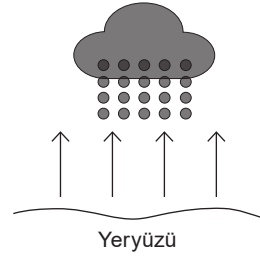
Yukarıda Türkiye'de etkili olan rüzgârlar ve esiş yönleri gösterilmiştir.

Buna göre hangi ikisinin esiş yönü yanlıştır?

- A) Karayel-Poyraz
- B) Yıldız-Samyeli
- C) Lodos-Samyeli
- D) Karayel-Lodos
- E) Kible-Yıldız

7

Isınarak hafifleyip yükselen hava kütlesi, yükseldikçe soğur ve belirli bir yükseklikten sonra doyma noktasını aşarak yağış bırakır.

Yukarıda verilen yağış çeşidinin görüldüğü bir ilimiz için aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Yağış rejimi düzensizdir.
- B) Karasal iklim bölgesinde yer alır.
- C) En fazla yağışı kış mevsiminde alır.
- D) Bitki örtüsü bozkırdır.
- E) Yıllık sıcaklık farkı fazladır.

TEST 1

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE YERLEŞMELER

1 Yerleşme biçimlerinin gelişimi açısından günümüze en yakın değişim Sanayi Devrimi ile gerçekleşmiştir. Sanayileşmeye bağlı olarak şehirler gelişmiş, büyümüş ve ciddi değişimler meydana gelmiştir.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi şehirlerin modernleşmesi sürecinde yaşanacak değişimler arasında gösterilemez?

- A) Şehir nüfuslarının hızla artması
- B) Alt yapı hizmetlerinin yaygınlaşması
- C) Kent merkezlerine olan göçlerin artması
- D) Şehirlerdeki ekonomik faaliyetlerin çeşitlenmesi
- E) Tarımsal faaliyetler ve tarımda çalışan insan sayısının artması

2 I. İnsanlar mağaralar ve büyük ağaç kovuklarında yaşamışlardır.
II. Tarımsal üretim başlamış ve yerleşik hayata geçilmiştir.
III. Avcılık ve toplayıcılık yapılmıştır.
IV. Takas yolu ile ticari aktiviteler başlamıştır.

Yukarıdakilerden hangileri Paleolitik Dönem'in özellikleri arasında gösterilemez?

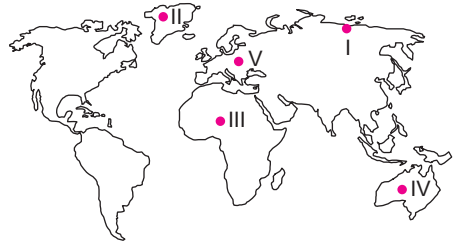
- A) Yalnız I
- B) I ve II
- C) II ve III
- D) II ve IV
- E) III ve IV

- 3
- Yerleşmeye müsait olmayan yerlere anökümen denir.
 - Kuzey Kutbu'na en yakın yerleşme Ust Nera'dır.
 - Kalkolitik Dönem'de maden çıkarımı ve işletilmesi yapılmıştır.
 - La Paz, Quito gibi şehirlerde yerleşmeler yüksek yerlerde yoğunlaşmıştır.
 - İnsanların yaşadığı ve çeşitli ekonomik faaliyetlerde bulunduğu alanların hepsine yerleşme denir.

Yukarıda altı çizili olarak verilen kelimelerden hangisi yanlış bir bilgi içermektedir?

- A) Ust Nera
- B) anökümen
- C) yerleşme
- D) yüksek
- E) Kalkolitik Dönem

4

Yukarıdaki haritada işaretlenen alanlardan hangisi seyrek nüfuslu değildir?

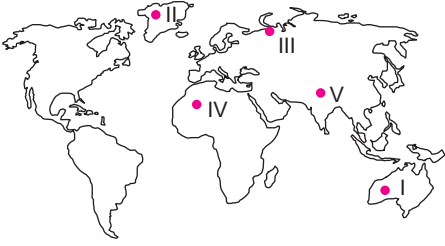
- A) I
- B) II
- C) III
- D) IV
- E) V

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE YERLEŞMELER

- İnsanların yeryüzündeki doğal ortam ile etkileşiminin en önemli göstergelerinden biri yerleşmelerdir.
- **Yerleşme**; barınma ya da belirli faaliyetleri sürdürme amacı ile bir alanda inşa edilen, bir veya birden fazla konuttan oluşan birimdir.
- Yerleşmelerin kurulmasında ve gelişmesinde doğal ve beşeri faktörlerin etkisi vardır.

- Doğal faktörlerden bazıları şunlardır:
 - › İklim, yeryüzü şekilleri, su kaynakları
- Beşeri faktörlerden bazıları şunlardır:
 - › Savunma, ulaşım, güvenlik
- Avcılık ve toplayıcılıkla yaşamını sürdüren ilk insanların ilk yerleşim yerleri mağaralardır.
- İnsanlar, tarım yapmayı öğrenince daha uzun süre aynı yerde yaşamaya başlamışlardır.

11, 12 ve 13. soruları dünya haritasına göre cevaplayınız.

11 Haritada gösterilen yerlerin hangileri çöl alanı olduğundan yerleşmeye uygun değildir?

- A) I ve II B) IV ve V C) Yalnız IV
D) I ve IV E) II ve III

12 Haritada numaralandırılmış yerlerin hangisinde Himalaya Dağları'nın bulunması yerleşmeyi sınırlandırmıştır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

13 Haritada numaralı yerlerin hangilerinde kutup ve tundra ikliminin görülmesi yerleşmeyi olumsuz etkilemiştir?

- A) Yalnız I B) I ve V C) III ve IV
D) I ve IV E) II ve III

14 İnsanların yaşadığı ve yararlandığı alanların bütününe yerleşme denir. İnsanların barınma ve korunma ihtiyaçlarından dolayı ortaya çıkan yerleşme olgusu, insanlık tarihiyle beraber başlar. İlk yerleşmeler, mağaralar ve ağaç kovuklarının barınma amaçlı kullanılmasıyla ortaya çıkmıştır. Bu dönemde insanların kapalı mekânları barınak olarak seçmesinde, iklim koşulları ve yaban hayatının tehlikeleri etkili olmuştur. İlk insanlar mağara duvarlarına çizdikleri resimlerde, çeşitli hayvanların avlanmasını tasvir etmiştir. Avcılık ve toplayıcılık sürekli hareket etmeyi gerektirdiğinden ilk insanların göçebe hayat yaşadığı düşünülmektedir. Zamanla insanların, avcılık ve toplayıcılığı bırakıp tarım ve hayvancılığa başlamasıyla yerleşik hayat düzeni geçilmiştir.

Buna göre;

- I. Yerleşim alanları insanların bazı gereksinimleri sonucunda ortaya çıkmıştır.
- II. Doğal yaşam insanların yerleşim alanlarının şekillenmesinde etkili olmuştur.
- III. Yaşam koşulları, insanların hayat tarzları ve ilkel sanat çerçeveleri üzerinde etkili olmuştur.
- IV. İlk insanlarda yerleşik hayatın olmaması hayvancılığı ön plana çıkarmıştır.

yukarıdaki yorumlardan hangileri yapılamaz?

- A) I ve II B) III ve IV C) Yalnız IV
D) Yalnız I E) I, II ve III

2. Çiftlik: Bir ya da birkaç ev ile tarım arazisinden oluşur. Tarım ve hayvancılık birlikte yapıldığı gibi yalnızca tarım veya hayvancılık da yapılmaktadır.

Ege, Trakya, Akdeniz ve İç Anadolu'da yaygındır.

3. Mezra: Ekonomisi daha çok hayvancılığa dayanır. En çok Doğu Anadolu'da görülür. İç Anadolu ve Güneydoğu Anadolu'da yaygındır.

4. Divan: Birbirinden uzak mahallelerin oluşturduğu yerleşmelerdir. Ekonomisi tarıma dayalıdır. Batı Karadeniz'de yaygındır.

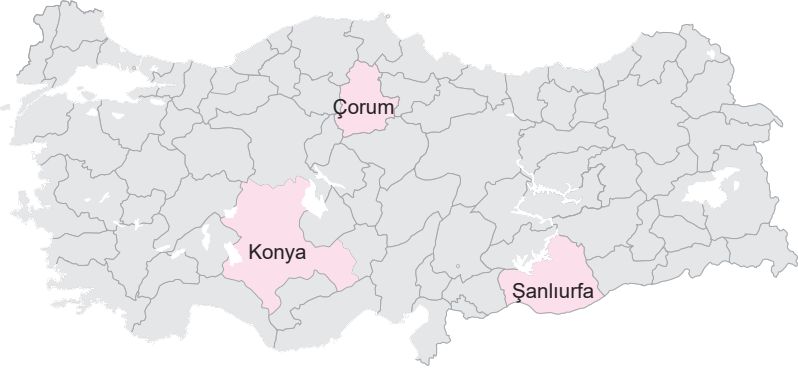
B. Geçici Yerleşmeler

1. Yayla: En yaygın köy altı yerleşmesidir. Yazın serin ve yağışlı olan bölgelerimize hayvan otlatmak için gidilir. En çok Karadeniz, Doğu Anadolu ve Akdeniz'de rastlanır.

2. Oba: Birkaç çadırdan oluşur. Ekonomisi hayvancılığa dayanır. Doğu, Orta Karadeniz'de ve Toroslarda yaygındır.

3. Ağıl: Küçükbaş hayvanların gece konaklaması amacıyla üstü açık, etrafı çitlerle çevrili yerleşmelerdir. Doğu Anadolu, Güneydoğu ve İç Anadolu'da yaygındır.

9

Çatalhöyük (Konya)

Konya'nın Çumra ilçesi sınırları içerisinde yer almaktadır. Yerleşim alanında üst üste inşa edilmiş binalar yapay bir tepe oluşturur. Yapılan kazılarda birbirinin üzerine kurulmuş on üç katlı yapı ortaya çıkarılmıştır. Yapılarda yakın çevrede sağladıkları kerpiç, kamış ve ağaç kullanılmıştır. Binalar arasında herhangi bir sokak bulunmaz. Evlerde kapı olmadığından giriş çıkışlar damdan açılan bir delik sayesinde gerçekleştirilir.

Göbeklitepe (Şanlıurfa)

Şanlıurfa'nın 20 km kuzeydoğusundadır. Tarihi MÖ 10. yüzyıla dayanır. Etrafında herhangi bir yerleşim yeri bulunmayan bir ibadet yeridir. Göbeklitepe'de dikdörtgen şeklinde iki büyük tapınak bulunur ve bu tapınak tarihin ilk dini yapısı olarak bilinmektedir.

Alacahöyük (Çorum)

Çorum ilinin Alaca ilçesi sınırları içerisinde yer almaktadır. Höyük alanı Hititlerden kalma Eski Çağ yerleşkesidir. Bulunduğu alanın tarım faaliyetine uygun olması kuruluşundaki en önemli faktördür. Yapılan kazılarda Bakır Çağı'ndan Osmanlı'ya kadarki dönemlere ait buluntular ortaya çıkarılmıştır.

Buna göre Anadolu ile ilgili;

- I. Farklı kültürlerin aynı dönemde yaşadığı bir medeniyet beşiği olmuştur.
- II. İnsanlık tarihine zirai, imar ve ekonomi gibi alanlarda katkı sağlamıştır.
- III. İlk inanç merkezine sahip olmuştur.
- IV. İlk yerleşim merkezlerine ev sahipliği yapmıştır.

yukarıdaki yargılardan hangilerine ulaşılabilir?

- A) I ve II B) II ve III C) II ve IV D) I, II ve IV E) II, III ve IV

10 Aşağıdaki şehirlerden hangisinin birden fazla fonksiyona sahip olduğu söylenebilir?

- A) Konya B) Erzurum C) Elazığ D) Baburt E) Bursa

TEST 3

BÖLGE SINIRLARI

- 1 I. Tarım
II. Yeryüzü şekilleri
III. Sanayi
IV. İklim
V. Yerleşme

Yukarıdaki ölçütlerden hangilerine göre oluşturulan bölge sınırları daha kısa sürede değişir?

- A) I ve II B) I ve III C) II ve V
D) I, III ve V E) II, III ve V

- 2 Aşağıdaki bölge sınırlarından hangisinin diğerlerine göre daha hızlı değişeceği söylenebilir?

- A) Dağlık bölgeler
B) Askeri bölgeler
C) İklim bölgeleri
D) Jeotermal bölgeler
E) Plato bölgeleri

- 3 I. Hizmet bölgeleri
II. Deprem bölgeleri
III. Yoğun nüfuslu bölgeler
IV. Yağışlı bölgeler

Yukarıdaki bölge türlerinden hangilerinin sınırları kısa sürede değişir?

- A) I ve IV B) II ve III C) I ve III
D) III ve IV E) II ve IV

- 4 • Kuzey Atlantik Anlaşması Örgütü'ne karşılık Varşova Paketi kurulmuştur ancak günümüzde Varşova Paketi yoktur.
• Zonguldak tarım kenti iken taş kömürünün bulunmasıyla sanayi şehri olmuştur.
• Akdeniz iklimi bölgesi içerisinde karasal iklim de görülebilir.
• Divriği ilçesi Sivas iline aittir ancak Doğu Anadolu Bölgesi sınırları içerisinde yer alır.

Yukarıda verilen cümlelerden yola çıkarak aşağıdaki yorumlardan hangisi yapılamaz?

- A) Doğal bölge sınırlarının değişimi daha zordur.
B) Bazı bölgeler zamanla ortadan kalkabilir.
C) Bölge sınırlarını kesin hatlarla birbirinden ayırmak güçtür.
D) Bir bölge bir özelliğini yitirip başka bir bölge özelliğine kavuşabilir.
E) Doğal ve beşeri bölge sınırları çakışabilir.

- 5 I. Nüfus
II. Yer şekilleri
III. Maden
IV. İklim ve bitki örtüsü

Yukarıda verilen unsurlara bağlı olarak oluşan bölgelerin hangilerinin sınırları daha kısa süreçte değişme gösterir?

- A) I ve II B) I ve III C) II ve III
D) II ve IV E) III ve IV

TEST 4

BÖLGELER VE ÜLKELER

1

- I. Güney Afrika → Altın bölgesi
 II. ABD → Bakır bölgesi
 III. Avustralya → Petrol bölgesi
 IV. Orta Doğu → Petrol - Doğal gaz bölgesi

Yukarıdaki maden bölgesi eşleştirmelerinden hangileri yanlıştır?

- A) Yalnız III B) Yalnız II C) II ve III
 D) II ve IV E) III ve IV

2

Bir ülke sahip olduğu çeşitli özelliklere göre farklı bölge türleri içerisinde yer alabilir.

Buna göre;

- İklim özelliğine göre ılıman okyanus iklim bölgesinde
- Aritmetik nüfus yoğunluğuna göre yoğun nüfuslu bölgede
- Ekonomik özelliğine göre sanayileşmiş bölgede
- Siyasi özelliğine göre Avrupa Birliği bölgesinde

yukarıda özellikleri verilen ülke aşağıdakilerden hangisidir?

- A) İtalya
 B) Hollanda
 C) Norveç
 D) Japonya
 E) Finlandiya

3

Bir bölgenin iklim özelliklerini yansıtan en önemli unsur o bölgenin bitki örtüsüdür.

Buna göre maki bitki örtüsünün genel dağılışı göz önünde bulundurulduğunda aşağıdaki kentlerden hangisinde bu bitki formasyonlarının görülmesi beklenmez?

- A) Güney Avustralya
 B) Orta Şili
 C) İtalya kıyıları
 D) Güney Afrika
 E) İngiltere

4

Gelişmişlik düzeyi kriter alınarak belirlenen bölge sınıflandırılmasında aşağıdaki ülkelerden hangisi gelişmekte olan ülkeler grubunda yer alır?

- A) Kanada
 B) Almanya
 C) Çin
 D) Japonya
 E) İngiltere

5

Bölge sınıflandırılmasında bitki örtüsüne yönelik yapılan ayrımlar diğer başlıklara göre daha hızlı bir değişim göstermektedir. bu durumun ortaya çıkmasında insan tahribatı neden olarak gösterilir.

Buna göre aşağıdaki ülkelerden hangisinde bitki örtüsüne göre yapılan bölge sınırları daha hızlı değişim gösterir?

- A) İran
 B) Libya
 C) Kuveyt
 D) Brezilya
 E) Suudi arabistan

- 9 İnsanların litosfer üzerinde gerçekleştirdiği değişiklikler doğal güçler tarafından yapılanlarla kıyaslandığında çok küçük kalıyor olsa da yerel ölçekte bu tür değişimler büyük boyutlara ulaşmaktadır.

Aşağıdakilerden hangisi insanoğlunun litosferde yaptığı değişikliklerden biri değildir?

- A) Yeni tarım alanları kazanmak için eğimli yamaçlarda taraçalar oluşturmaları
 B) Gölleri ve bataklıkları kurutarak tarım alanları elde etmeleri
 C) Yolların yapımı için yerleri kazmaları, köprü ve viyadükler inşa etmeleri
 D) Heyelan sonucu yolların ve tarım alanlarının kullanılamaz hâle gelmesi
 E) Madencilik amaçlı yapılan kazılar sonucu yeryüzünün görünümünün değişmesi

- 10 I. Erzurum-Kars Platosu'nda büyükbaş hayvancılığın yaygın olması
 II. GAP'la birlikte Güneydoğuda nadas alanlarının azalması
 III. İç Anadolu Bölgesi'nde toplu kır yerleşmelerinin yaygın olması
 IV. Dubai'de denizin doldurulmasıyla Palmiye Adası'nın yapılması

Yukarıdakilerden hangileri insanların doğayı ihtiyaçları doğrultusunda düzenlemelerine örnek olarak gösterilemez?

- A) I ve II B) I ve III C) II ve III
 D) II ve IV E) III ve IV

- Bu proje Asya ile Avrupa kıtalarını deniz tabanının altında kara yolu ile birleştirir.
- Avrasya Tüneli yalnızca otomobil minibüs gibi hafif araçlar için tasarlanmıştır.
- Avrasya Tüneli sayesinde seyahat süresi kısaltıldığı gibi İstanbul'daki köprülerin trafik yükü de hafiflemiştir.

11

- Uzunluğu 2652 m olan bu yapı İzmit Körfezi üzerine inşa edilmiştir.
- İstanbul Boğazı altından geçen demir yolu tüneli olan bu yapı ilk olarak Sultan Abdülmecid tarafından 1860 yılında dile getirilmiştir. Tüp geçit olarak Kazılıçeşme – Ayrılık Çeşmesi arasında çalışmaktadır.
- Karadeniz kıyılarında belli bir bölümün doldurulmasıyla inşa edilen bu yapı, Türkiye ve Avrupa'da deniz üzerine inşa edilmiş ilk yapı özelliğini taşıyor.
- İstanbul'da Marmara Denizi kıyı kuşağında yapılan dolgu ile oluşturulmuştur. Dünya'nın en büyük şehir parklarından biridir.

Yukarıda insanların doğa üzerindeki etkisine örnek bazı yapılar hakkında bilgiler verilmiştir.

Buna göre aşağıda verilen yapılardan hangisine ait bilgi verilmemiştir?

- A) Marmarayı
 B) Osmangazi Köprüsü
 C) Ordu – Giresun Hava Limanı
 D) Karadeniz Sahil Yolu
 E) Maltepe Sahil Yolu

NOT

- Avrasya Tüneli tsunamiden bile etkilenmeyecek şekilde tasarlanmış olup üstün güvenlik özellikleriyle sığınak olarak da kullanılabilir niteliktedir.
- **Ordu-Giresun Havalimanı**
- Kıyı, taşlarla doldurularak yapılmıştır.
- Havalimanı daha konforlu olsun diye piste mastik asfalt dökmüştür.

17 18. yüzyıldan itibaren yaşanan hızlı teknolojik gelişmeler doğa-insan etkileşimine yeni bir boyut kazandırmıştır. İnsanlar doğal ortam hakkında daha fazla bilgiye sahip olduklarında çevreyi değiştirme ve şekillendirme becerileri arttı. Zamanla bilgi birikimi, düşünce ve yetenekleri sayesinde yeni teknikler geliştirdi. Malların ve insanların hızlı ve güvenli bir şekilde taşınması, seyahat ve ticaret kolaylıkları sonucu fiziksel engeller de ortadan kalktı. Bu gelişmeler sonucunda insanlar doğadan daha fazla yararlanmaya başladı. Günümüzde insanlar doğal koşulların elverişli olmadığı durumlarda da doğal ortamdaki faydalanabilmektedir. Bilim ve teknolojinin ilerlemesi ile birlikte doğal koşulların oluşturduğu bazı zorluklar aşılabilmektedir. Örneğin, denizler, ulaşımın sağlanmasında önceleri aşılması zor bir engeldi ve kullanılamıyordu. Bugün ise yeni teknolojiler sayesinde denizlerden dolgu yolu ile elde edilen alanlarda havalimanları, yollar vb. yapılarak ulaşım kolaylaştırılmıştır.

Buna göre;

- I. 18. yüzyıldan önce insanlar tamamen doğal ortam odaklı davranışlar sergilemiştir.
- II. Bilim ve teknolojiye yaşanan gelişmeler insanın doğa üzerindeki hakimiyetini arttırmıştır.
- III. Günümüzde doğal çevrenin insan üzerinde herhangi bir etkisi kalmamıştır.

yukarıdaki yorumlardan hangileri yapılabilir?

- A) I, II ve III B) I ve II C) II ve III
D) Yalnız I E) Yalnız II

- Geçmişten günümüze bilimsel ve teknolojik gelişmelere bağlı olarak insanların doğal çevreyi kullanma biçimleri de büyük oranda değişmiştir.
- Bir taraftan insanların doğal çevre üzerindeki etkileri artarken diğer taraftan bu etkinin oluşturduğu riskler de artmıştır.
- XVIII. yüzyılda meydana gelen Sanayi İnkılabı, insan hayatında ve yaşam biçiminde büyük değişikliklere neden olmuştur.

18 İnsanlar, diğer canlıların aksine çevrelerini ihtiyaçlarına göre değiştirebilme yeteneğine sahiptirler. Bilgi ve teknolojinin elverdiği ölçüde ihtiyaç ve isteklerine göre çevreyi değiştirirler. Örneğin; konut, bina, tarım arazisi vb. yapmak için ormanları tahrip ederler. Kurak tarım alanlarını sulamak için akarsuların üzerine barajlar inşa ederler.

Bu parçaya göre;

- I. Tüm canlılar ihtiyaçlarına göre çevrelerini değiştirebilme yeteneğine sahiptirler.
- II. İnsanların çevrelerini değiştirmesi doğal dengeyi bozar.
- III. İnsanlar çevrelerini bilgi ve teknolojinin elverdiği ölçüde değiştirebilirler.

yukarıdaki yargılardan hangilerine ulaşılabılır?

- A) Yalnız II B) Yalnız III C) I ve II
D) I ve III E) II ve III

- 19 I. Petrolü enerji üretiminde kullanması
- II. Akarsular üzerinden ve vadilerden yol geçirerek köprüler kurması
- III. Ormanları kereste ve kağıt yapımında kullanması
- IV. Tarihi yerleri koruyarak turizmde kullanması
- V. Topraktan tarım ve hayvancılıkta yararlanması

Yukarıdakilerden hangisi insanın doğal çevreden yararlanma biçimlerine örnek gösterilemez?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

- Sanayi İnkılabı, insanların doğal ortamı değiştirmelerinde, Tarım Devrimi'nden sonra ikinci dönüm noktası olmuştur.

Atmosfer ve İnsan Etkisi

- Sanayi Devrimi ile birlikte insanların atmosfer üzerindeki etkisi giderek artmıştır.
- Doğal sistemler için yaşamsal bir önemi olan atmosfer, nüfusun hızlı bir şekilde artması, kentleşme ve sanayileşme sonucunda hızla kirlenmektedir.

10 İnsan ve doğa sürekli etkileşim halinde olmakla beraber insanların doğa üzerindeki etkileri genel olarak olumsuz yönde olmaktadır. İnsanlar, doğayı olumlu yönde de etkileyebilmektedir.

Buna göre;

- I. Volkanik arazilerde nüfusun daha yoğun olması
- II. Sanayileşmiş alanlarda asit yağmurlarının görülmesi
- III. Karadeniz Bölgesi'nde kırsal kesim yapı malzemesi olarak ahşap kullanılması
- IV. Milli parkların açılması ile doğal hayatın korunması

İfadelerinden hangileri insanların doğal hayata sırasıyla olumlu ve olumsuz etkileri arasında gösterilebilir?

- A) Yalnız I B) I ve II C) II ve III
D) IV ve II E) III ve IV

11 Doğal çevre üzerinde en fazla etki gösteren durumlardan biri de turizmdir. Özellikle yaz turizminin ön planda olduğu yerlerde çevre tahribatı üst düzeyde olmaktadır.

Buna göre aşağıdaki kentlerden hangisinde bahsedilen türde tahribatlar çok yaşanmaktadır?

- A) Trabzon B) Edirne C) Konya
D) Muğla E) Bursa

12 Yaşam kaynaklarının başında gelen kavramlardan biri de su kaynaklarıdır. Ancak mevcut ve kullanılabilir su kaynakları her geçen gün biraz daha azalmaktadır.

Bu durumun ortaya çıkmasında;

- I. Tarım alanlarında aşırı zirai ilaç kullanılması
- II. Barajlar yapılarak suyun depolanması
- III. Sanayi atıklarının su kaynaklarına bırakılması
- IV. Su arıtma tesislerinin sayısının artırılması

yukarıdakilerden hangilerinin etkisi yoktur?

- A) Yalnız I B) I ve II C) II ve III
D) II ve IV E) II, III ve IV

13 Ozon tabakasının seyrelmesi aşağıdaki çevre sorunlarından hangisine neden olur?

- A) Yer altı su seviyesinin düşmesine
- B) Toprak yapısının zarar görmesine
- C) Bitki örtüsünün tahrip edilmesine
- D) Asit yağmurlarının artış göstermesine
- E) Güneş'ten gelen zararlı ultraviyole ışınların yeryüzüne ulaşmasına

TEST 3

DOĞAL ORTAMDA İNSAN ETKİSİYLE
MEYDANA GELEN DEĞİŞİMLER - II

1 Asit yağmuru, asidik kimyasalların yağmur, kar, sis, çiy veya kuru parçacıklar halinde yeryüzüne düşmesine verilen isimdir. Bitkiler, suda yaşayan hayvanlar ve altyapı üzerinde zararlı etkileri olabilir. Asit yağmuru, asit üretmek için atmosferdeki su molekülleri ile reaksiyona giren kükürtdioksit ve azot oksit emisyonlarından kaynaklanır. Endüstriyel asit yağmuru Çin ve Rusya'da önemli bir sorundur. Bu bölgelerin tümü kükürt içeren kömürü ısı ve elektrik üretmek için yakarlar. Asit yağmuru sorunu sadece nüfus ve endüstriyel büyüme ile artmakla kalmamış, daha yaygın hale gelmiştir. Yerel kirliliği azaltmak için uzun boylu bacaların kullanılması, gazların bölgesel atmosferik dolaşıma salınmasıyla asit yağmurunun yayılmasına katkıda bulunmuştur. Volkanlardan yayılan gaz ve tozların atmosferdeki faaliyetlere katılmasıyla oluşan asit yağmurları, insan müdahalesinin olmadığı yağış örneğidir.

Bu parçada verilen bilgilerden yararlanarak aşağıdakilerden hangisine ulaşamaz?

- A) Oluşan asit yağmurlarının tamamının insan kaynaklı olmadığına
- B) Endüstriyel asit yağmurlarının Çin ve Rusya'da önemli bir sorun olduğuna
- C) Yerel kirliliği azaltmak için yapılan uygulamalarında asit yağmurlarına neden olduğuna
- D) Asit yağmurlarının bitkiler, suda yaşayan hayvanlar ve altyapı üzerinde zararlı etkileri olduğuna
- E) Endüstriyel asit yağmurlarının sadece endüstri bölgelerinde olduğuna

- 2 I. Tarımsal üretimin artması
II. Bitki örtüsünün tahrip edilmesi
III. Asit yağmurlarının meydana gelmesi
IV. Su kaynaklarının azalması
V. Ozon tabakasının seyrelmesi
- Yukarıdakilerden hangisi insan doğa ilişkisi sonucu ortaya çıkan küresel çevre sorunlarından biri değildir?**

A) I B) II C) III D) IV E) V

- 3 I. Buzulların erimesi
II. Volkanik faaliyetlerin artması
III. Erozyonun artması
IV. Tarihi yapıların zarar görmesi
V. Orman yangınlarının artış göstermesi
- Yukarıdakilerden hangisi asit yağmurlarının sonuçları arasında gösterilebilir?**

A) I B) II C) III D) IV E) V

- 4 Sanayi Devrimi ile başlayan gelişmeler doğanın insan üzerindeki etkisini azaltırken, insanın doğa üzerindeki etkisini artırmıştır. Bu süreç içinde doğal dengenin bozulması bazı çevre sorunlarının ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Aşağıdakilerden hangisi çevre sorunları arasında gösterilemez?

- A) Nöbetleşe ekim
- B) Küresel ısınma
- C) Radyoaktif kirlilik
- D) Hava kirliliği
- E) Erozyon

5

	Oluşumunda insanlarda etkili olmaktadır.	Oluşumunda insanların etkisi yoktur.	Önlemler alınarak önlenabilir.	Önlemler alınarak can kayıpları azaltılabilir.
Su baskınları	✓		✓	
Deprem	✓		✓	
Toprak erozyonu	✓		✓	
Çiğ	✓			✓
Heyelan	✓		✓	✓
Hava kirliliği		✓		
Su kirliliği	✓		✓	
Ozon seyrelmesi	✓		✓	✓

Yukarıdaki tabloda yanlış işaretlenenler aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Su baskınlar - Toprak erozyonu
 B) Deprem - Hava kirliliği
 C) Çiğ - Ozon seyrelmesi
 D) Heyelan - Su kirliliği
 E) Deprem - Su baskınları

6 Aşağıdakilerden hangisi doğal çevrede insan eliyle meydana gelen değişmelerden biri değildir?

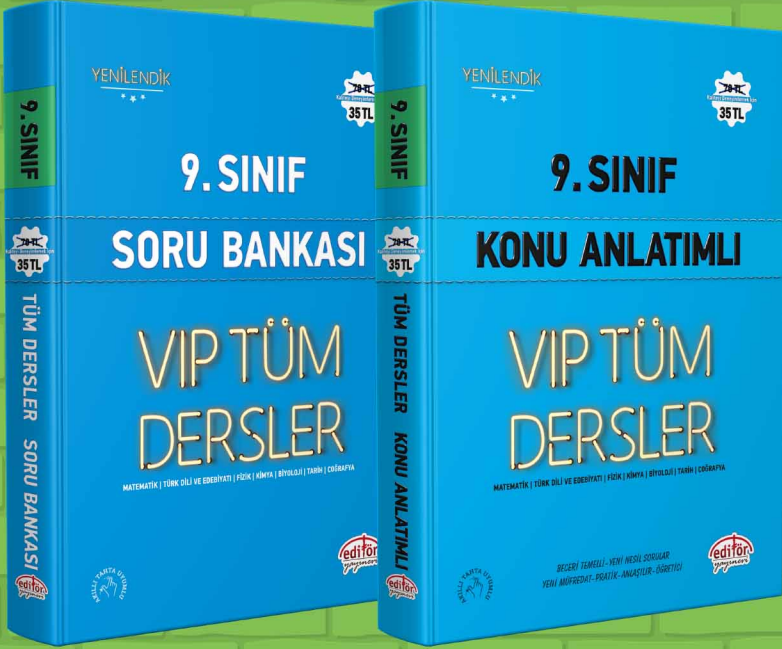
- A) Deniz altından tüp geçitlerin yapılması
 B) Akarsular üzerine barajların inşa edilmesi
 C) Eğimli yamaçların taracalandırılması
 D) Bitki türlerinin kendi kendini yenileyebilmesi
 E) Denizlerin doldurularak yeni alanlar kazanılması

7 Aşağıdakilerden hangisi insanların doğal çevre üzerindeki etkisine örnek olarak gösterilebilir?

- A) Sıcak iklim bölgelerinde insanların ince giysiler giymesi
 B) Verimli toprakların bulunduğu yerlerde tarımsal faaliyetlerin yürütülmesi
 C) Bataklık alanların kurutularak, tarım alanlarına dönüştürülmesi
 D) Kutup bölgelerinde yaşayan insanların genellikle balık yiyerek beslenmesi
 E) Muson Asyası'nda insanların pirinçe beslenmesi

TÜM KİTAP İÇERİKLERİ BURADA!

Tüm kitap içeriklerine ve akıllı tahta içeriklerine ulaşmak için
"Editör Data" uygulamasını indirin.
(Telefonunuzun kamerasını açıp karekodu okutunuz)

İvedik Organize Sanayi 1518 Sok. Matbaacılar Sitesi
Mat-Sit İş Merkezi No.:2/20 Yenimahalle / ANKARA
Telefon: 0 312 384 20 33 Belgegeçer: 0312 342 23 58
WhatsApp: 0 505 925 57 81
www.editoryayinevi.com | bilgi@editoryayinevi.com

ISBN 978-605-280-332-5

